

KODEKS KARNY

Część szczególna

Tom II

Komentarz do art. 117–211a

redakcja naukowa

Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll

Agnieszka Barczak-Oplustil, Marek Bielski, Grzegorz Bogdan
Zbigniew Cwiakalski, Mikołaj Iwański, Jan Jodłowski, Piotr Kardas
Mikołaj Małecki, Agnieszka Pilch, Janusz Raglewski, Michał Rams
Tomasz Sroka, Maria Szewczyk, Adam Wojtaszczyk
Włodzimierz Wróbel, Dominik Zając, Andrzej Zoll, Witold Zontek

KOMENTARZE

5. WYDANIE

KODEKS KARNY

Część szczególna

Tom II

Komentarz do art. 117–211a

redakcja naukowa

Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll

Agnieszka Barczak-Oplustil, Marek Bielski, Grzegorz Bogdan
Zbigniew Ćwiąkański, Mikołaj Iwański, Jan Jodłowski, Piotr Kardas
Mikołaj Małecki, Agnieszka Pilch, Janusz Raglewski, Michał Rams
Tomasz Sroka, Maria Szewczyk, Adam Wojtaszczyk
Włodzimierz Wróbel, Dominik Zając, Andrzej Zoll, Witold Zontek

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

5. WYDANIE

Stan prawny na 30 września 2017 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne i łamanie
JustLuk

Komentarze do poszczególnych części napisali:

Agnieszka Barczak-Oplustil, Mikołaj Iwański – uwagi wprowadzające do rozdziału XXIX,
art. 222–231b

Marek Bielski – uwagi wprowadzające do rozdziału XXV, art. 197–205

Grzegorz Bogdan – uwagi wprowadzające do rozdziałów XX, XXI, XXII, art. 163–188

Zbigniew Cwiakalski – uwagi wprowadzające do rozdziałów XVIII, XXXII, art. 140–147, 252–264a

Jan Jodłowski – uwagi wprowadzające do rozdziału XXVI, art. 209

Jan Jodłowski, Maria Szewczyk – art. 206–208, 210–211a

Piotr Kardas – uwagi wprowadzające do rozdziału XVII, art. 127–139

Mikołaj Matecki – art. 126c

Janusz Raglewski – uwagi wprowadzające do rozdziału XXVII, art. 212–217a

Tomasz Sroka – art. 270a, 271a, 277a–277d

Maria Szewczyk, Agnieszka Pilch – uwagi wprowadzające do rozdziału XXXI, art. 248–251

Maria Szewczyk, Michał Rams – uwagi wprowadzające do rozdziału XVI, art. 117–126b

Maria Szewczyk, Witold Zontek, Adam Wojtaszczyk – uwagi wprowadzające do rozdziału XXX,
art. 232–247a

Włodzimierz Wróbel – uwagi wprowadzające do rozdziałów XXIV, XXVIII, art. 194–196, 218–221

Włodzimierz Wróbel, Tomasz Sroka – uwagi wprowadzające do rozdziału XXXIV, art. 270,
271, 272–277

Włodzimierz Wróbel, Dominik Zając – uwagi wprowadzające do rozdziału XXXIII, art. 265–269b
Dominik Zając – art. 269c

Andrzej Zoll – uwagi wprowadzające do rozdziałów XIX, XXIII, art. 148–162, 189–193

© Copyright by Wolters Kluwer SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-547-3

5. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)	15
CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA	17
Rozdział XVI. Przepięstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przepięstwa wojenne	19
Art. 117.	37
Art. 118.	44
Art. 118a.	49
Art. 119.	59
Art. 120.	62
Art. 121.	65
Art. 122.	68
Art. 123.	71
Art. 124.	75
Art. 125.	79
Art. 126.	83
Art. 126a.	85
Art. 126b.	88
Art. 126c.	91
Rozdział XVII. Przepięstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej	107
Art. 127.	111
Art. 128.	120
Art. 129.	129
Art. 130.	138
Art. 131.	156
Art. 132.	161
Art. 132a. (utracił moc)	169
Art. 133.	169
Art. 134.	176

Art. 135.	181
Art. 136.	189
Art. 137.	198
Art. 138.	204
Art. 139.	206
Rozdział XVIII. Przesłępstwa przeciwko obronności	208
Art. 140.	210
Art. 141.	216
Art. 142.	222
Art. 143.	226
Art. 144.	232
Art. 145.	238
Art. 146.	245
Art. 147.	246
Rozdział XIX. Przesłępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	247
Art. 148.	255
Art. 149.	303
Art. 150.	311
Art. 151.	319
Art. 152.	324
Art. 153.	336
Art. 154.	341
Art. 155.	343
Art. 156.	351
Art. 157.	370
Art. 157a.	378
Art. 158.	384
Art. 159.	400
Art. 160.	406
Art. 161.	419
Art. 162.	423
Rozdział XX. Przesłępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu	432
Art. 163.	435
Art. 164.	442
Art. 165.	445
Art. 165a.	450
Art. 166.	456
Art. 167.	460
Art. 168.	462
Art. 169.	463
Art. 170.	464
Art. 171.	466
Art. 172.	469

Rozdział XXI. Przepęstwa przeciwko bezpieczeñstwu w komunikacji	471
Art. 173.	475
Art. 174.	483
Art. 175.	487
Art. 176.	487
Art. 177.	489
Art. 178.	504
Art. 178a.	512
Art. 178b.	519
Art. 179.	522
Art. 180.	525
Art. 180a.	528
Rozdział XXII. Przepęstwa przeciwko Źrodowisku	531
Art. 181.	535
Art. 182.	541
Art. 183.	545
Art. 184.	549
Art. 185.	552
Art. 186.	554
Art. 187.	558
Art. 188.	560
Rozdział XXIII. Przepęstwa przeciwko wolnoŹci	564
Art. 189.	567
Art. 189a.	577
Art. 190.	584
Art. 190a.	589
Art. 191.	597
Art. 191a.	606
Art. 192.	611
Art. 193.	621
Rozdział XXIV. Przepęstwa przeciwko wolnoŹci sumienia i wyznania	629
Art. 194.	632
Art. 195.	637
Art. 196.	641
Rozdział XXV. Przepęstwa przeciwko wolnoŹci seksualnej i obyczajnoŹci	649
Art. 197.	664
Art. 198.	707
Art. 199.	719
Art. 200.	734
Art. 200a.	752
Art. 200b.	774
Art. 201.	779
Art. 202.	785

Art. 203.	809
Art. 204.	815
Art. 205. (uchylony)	827
Rozdział XXVI. Przepiępstwa przeciwko rodzinie i opiece	828
Art. 206.	834
Art. 207.	852
Art. 208.	881
Art. 209.	897
Art. 210.	929
Art. 211.	942
Art. 211a.	955
Skorowidz	967

KODEKS KARNY

Część szczególna

Tom II

Komentarz do art. 212–277d

redakcja naukowa

Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll

Agnieszka Barczak-Oplustil, Marek Bielski, Grzegorz Bogdan
Zbigniew Cwiąkański, Mikołaj Iwański, Jan Jodłowski, Piotr Kardas
Mikołaj Małecki, Agnieszka Pilch, Janusz Raglewski, Michał Rams
Tomasz Sroka, Maria Szewczyk, Adam Wojtaszczyk
Włodzimierz Wróbel, Dominik Zając, Andrzej Zoll, Witold Zontek

KOMENTARZE

5. WYDANIE

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)	15
CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA	17
(...)	
Rozdział XXVII. Przeszpstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej	19
Art. 212.	27
Art. 213.	54
Art. 214.	77
Art. 215.	79
Art. 216.	81
Art. 217.	95
Art. 217a.	102
Rozdział XXVIII. Przeszpstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową	108
Art. 218.	110
Art. 219.	123
Art. 220.	127
Art. 221.	133
Rozdział XXIX. Przeszpstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego	138
Art. 222.	146
Art. 223.	158
Art. 224.	171
Art. 224a.	180
Art. 224b.	187
Art. 225.	188
Art. 226.	194

Art. 227.	205
Art. 228.	209
Art. 229.	243
Art. 230.	253
Art. 230a.	265
Art. 231.	270
Art. 231a.	286
Art. 231b.	288
Rozdział XXX. Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	291
Art. 232.	299
Art. 233.	306
Art. 234.	325
Art. 235.	336
Art. 236.	342
Art. 237.	347
Art. 238.	347
Art. 239.	353
Art. 240.	363
Art. 241.	374
Art. 242.	382
Art. 243.	395
Art. 244.	399
Art. 244a.	403
Art. 244b.	406
Art. 245.	410
Art. 246.	420
Art. 247.	425
Art. 247a.	432
Rozdział XXXI. Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum	434
Art. 248.	442
Art. 249.	453
Art. 250.	460
Art. 250a.	466
Art. 251.	475
Rozdział XXXII. Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu	482
Art. 252.	484
Art. 253. (uchylony)	496
Art. 254.	496
Art. 254a.	503
Art. 255.	508
Art. 255a.	513
Art. 256.	519
Art. 257.	528
Art. 258.	533

Art. 259.	533
Art. 259a.	558
Art. 259b.	558
Art. 260.	564
Art. 261.	570
Art. 262.	573
Art. 263.	577
Art. 264.	593
Art. 264a.	600
Rozdział XXXIII. Przesłępstwa przeciwko ochronie informacji	606
Art. 265.	611
Art. 266.	627
Art. 267.	643
Art. 268.	661
Art. 268a.	669
Art. 269.	674
Art. 269a.	679
Art. 269b.	681
Art. 269c.	686
Rozdział XXXIV. Przesłępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów	688
Art. 270.	693
Art. 270a.	717
Art. 271.	734
Art. 271a.	755
Art. 272.	765
Art. 273.	773
Art. 274.	777
Art. 275.	781
Art. 276.	787
Art. 277.	794
Art. 277a.	798
Art. 277b.	801
Art. 277c.	803
Art. 277d.	822
Skorowidz	827

Wykaz skrótów

Akty prawne

- EKPCzPW – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. , zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- Karta MTW – Karta Międzynarodowego Trybunału Wojskowego, stanowiąca załącznik do Porozumienia międzynarodowego w przedmiocie ścigania i karania głównych przestępców wojennych Osi Europejskiej, podpisanego w Londynie 8.08.1945 r. (Dz.U. z 1947 r. poz. 367)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
- k.k. z 1932 r. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. poz. 571 ze zm.)
- k.k. z 1969 r. – ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. poz. 94 ze zm.)
- k.k.s. – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2016 r. poz. 2137 ze zm.)
- k.k.w. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 665)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- Konwencja OECD – Konwencja o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w międzynarodowych transakcjach handlowych, sporządzona w Paryżu 17.12.1997 r. (Dz.U. z 2001 r. poz. 264)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)

- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
- k.p.w. – ustawa z 24.08.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1577)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 ze zm.)
- MPPOiP – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. poz. 167, załącznik)
- nowelizacja z lipca 1999 r. – ustawa z 8.07.1999 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o zawodzie lekarza (Dz.U. poz. 729)
- nowelizacja z września 2000 r. – ustawa z 9.09.2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, ustawy o zamówieniach publicznych oraz ustawy – Prawo bankowe (Dz.U. poz. 1027)
- nowelizacja z czerwca 2003 r. – ustawa z 13.06.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1061)
- nowelizacja z października 2003 r. – ustawa z 3.10.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz.U. poz. 1935)
- nowelizacja z lipca 2005 r. – ustawa z 27.07.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. poz. 1363 ze zm.)
- nowelizacja z maja 2008 r. – ustawa z 9.05.2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz.U. poz. 782)
- nowelizacja z listopada 2009 r. – ustawa z 5.11.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1589 ze zm.)
- nowelizacja z grudnia 2009 r. – ustawa z 17.12.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2010 r. poz. 46)

-
- nowelizacja z maja 2010 r. – ustawa z 20.05.2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o Policji, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 626)
- nowelizacja z listopada 2010 r. – ustawa z 26.11.2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o Policji (Dz.U. poz. 1602)
- nowelizacja z kwietnia 2011 r. – ustawa z 15.04.2011 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. poz. 734)
- nowelizacja z września 2013 r. – ustawa z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.)
- nowelizacja z lutego 2015 r. – ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396)
- nowelizacja z marca 2016 r. – ustawa z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437 ze zm.)
- nowelizacja z marca 2017 r. – ustawa z 23.03.2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 768)
- p.p.m. – ustawa z 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2015 r. poz. 1792)
- p.w.k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U. poz. 554 ze zm.)
- Statut MTK – Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzony w Rzymie 17.07.1998 r. (Dz.U. z 2003 r. poz. 708)
- u.b.a. – ustawa z 21.05.1999 r. o broni i amunicji (Dz.U. z 2012 r. poz. 576 ze zm.)
- u.p.o. – ustawa z 21.11.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1430)
- u.p.r.o.p. – ustawa z 7.01.1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. poz. 78 ze zm.)

Czasopisma i oficjalne publikatory

- AK – Archiwum Kryminologii
- AMSK – Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii
- Annales UMCS – Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
- AUNC – Acta Universitatis Nicolai Copernici
- Biul. PA w Łodzi – Biuletyn Prokuratury Apelacyjnej w Łodzi
- Biul. PK – Biuletyn Prawa Karnego

Biul. SAKa	– Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach
Biul. SN	– Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego
CzPKiNP	– Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
DP	– Diariusz Prawniczy
Dz.Urz. MZiOS	– Dziennik Urzędowy Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej
e-CzPK	– e-Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
EPS	– Europejski Przegląd Sądowy
GP	– Gazeta Prawna
GS	– Gazeta Sądowa
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
GSP PO	– Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
IN	– Ius Novum
Jur.	– Jurysta
KKSSiP	– Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury
KSAG	– Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej
KSP	– Krakowskie Studia Prawnicze
KZS	– Krakowskie Zeszyty Sądowe
LW	– Lekarz Wojskowy
M. Podat.	– Monitor Podatkowy
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
MPP	– Monitor Prawa Pracy
NKPK	– Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego
NP	– Nowe Prawo
NPN	– Nowy Przegląd Notarialny
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAB	– Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSAG	– Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
OSAŁ	– Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi
OSAW	– Orzecznictwo Apelacji Wrocławskiej
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSN(K)	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego (Izba Karna)
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSNwSK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
PA	– Problemy Alkoholizmu
Pal.	– Palestra

PiM	– Prawo i Medycyna
PiP	– Państwo i Prawo
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PnD	– Paragraf na Drodze
POSAG	– Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PP	– Przegląd Policyjny
PP ELSA	– Przegląd Prawniczy Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA Poland
PPE	– Przegląd Prawa Europejskiego
PPiA	– Przegląd Prawa i Administracji
PPK	– Problemy Prawa Karnego
Prob. Praw.	– Problemy Praworządności
Prok.	– Prokurator
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr.-wkł.	– Prokuratura i Prawo – wkładka
Prz. Pod.	– Przegląd Podatkowy
Prz. Sejm.	– Przegląd Sejmowy
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
PwD	– Prawo w Działaniu
PwD SP	– Prawo w Działaniu. Sprawy Karne
PWP	– Przegląd Więziennictwa Polskiego
Rej.	– Rejent
RNP	– Roczniki Nauk Prawnych
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
RPiE	– Ruch Prawniczy i Ekonomiczny
Rzeczp. PCD	– Rzeczpospolita – Prawo Co Dnia
SE	– Studia Europejskie
SKKiP	– Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne
Sł. Prac.	– Służba Pracownicza
St. Cyw.	– Studia Cywilistyczne
St. Iur.	– Studia Iuridica
St. Iur. Lubl.	– Studia Iuridica Lublinensia
St. Iur. Torun.	– Studia Iuridica Toruniensia
St. Praw.	– Studia Prawnicze
Wok.	– Wokanda
WPP	– Wojskowy Przegląd Prawniczy
ZNUJ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
Z. Praw.	– Zeszyty Prawnicze
ZP	– Zeszyty Prasoznawcze
ZPD	– Zamówienia Publiczne. Doradca

Inne

EKomPCz	- Europejska Komisja Praw Człowieka
ETPC	- Europejski Trybunał Praw Człowieka
NFZ	- Narodowy Fundusz Zdrowia
NIK	- Najwyższa Izba Kontroli
RPO	- Rzecznik Praw Obywatelskich
SA	- sąd apelacyjny
SN	- Sąd Najwyższy
TK	- Trybunał Konstytucyjny
TS	- Trybunał Sprawiedliwości
WSA	- wojewódzki sąd administracyjny
ZUS	- Zakład Ubezpieczeń Społecznych

USTAWA

z 6.06.1997 r.

Kodeks karny

(Dz.U. z 2016 r. poz. 1137; zm.: Dz.U. z 2016 r. poz. 2138;
z 2017 r. poz. 244, poz. 768, poz. 773, poz. 952, poz. 966, poz. 1214, poz. 773)

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

(...)

ROZDZIAŁ XXVII

Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej

Literatura: I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973; G. Artymiak, *Kilka uwag o ochronie dóbr osobistych, wolności słowa i prawie do krytyki (aspekt karnoprawny)*, RZN 1999, t. XXVII; G. Artymiak, *Niektóre problemy przestępstwa zniesławienia. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, RZN 1992, t. XI; J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 1987; A. Balon, *Granice między wolnością słowa i prawem do informacji a prawem jednostki do ochrony czci – wybrane zagadnienia*, CzPKiNP 2005/2; R. Bartoszcze, *Rada Europy a wolność wypowiedzi*, Kraków 1999; M. Błaszczyk, *Instytucja zatarcia skazania w polskim prawie karnym*, St. Iur. 2006, t. XLVI; A. Bodnar, *Zniesienie odpowiedzialności karnej za zniesławienie i zniewagę* [w:] *Prawa stają się prawem. Status jednostki a tendencje rozwojowe prawa karnego*, red. M. Wyrzykowski, Warszawa 2006; G. Bogdan, K. Buchała, Z. Cwiąkalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, M. Rodzynkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. A. Zoll, t. 2, Kraków 1999; M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok, P. Hofmański, M. Kalitowski, A. Kamieński, L.K. Paprzycki, E. Pływaczewski, W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, Warszawa 2014; A. Bojańczyk, *Ściganie zniesławień i zniewag internetowych*, EP 2007/2; D. Charko, *Glosa do postanowienia SN z 29.06.2010 r., I KZP 7/10*, PiP 2011/4; Z. Cichoń, *Swoboda wypowiedzi według standardów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka a penalizacja czynów obrazoburczych lub naruszających zasady moralności* [w:] *Księga jubileuszowa profesora Tadeusza Jasudowicza*, red. J. Białocerkiewicz, M. Balcerzak, A. Czeżko-Durlak, Toruń 2004; E. Czarny-Drożdżejko, *Dziennikarskie dochodzenie prawdy a przestępstwo zniesławienia w środkach masowego komunikowania*, Kraków 2005; M. Cieślak, *Glosa do uchwały SN z 29.06.1972 r., VI KZP 67/71*, PiP 1973/11; E. Czarny-Drożdżejko, *Przestępstwa prasowe. Francuska regulacja dotycząca przestępstw prasowych i jej odniesienie do polskiego systemu prawnego*, Warszawa 2013; K. Daszkiewicz, *Zniesławienie a krytyka naukowa*, RPEiS 1963/3; K. Daszkiewicz, W. Daszkiewicz, *Nie ma wyjątku od zasady domniemania niewinności oskarżonego*, NP 1976/11; M. Derlatka, *Wolność prasy a ochrona czci*, Jur. 2008/9; P. Domagała, *Glosa do wyroku TK z 12.05.2008 r., SK 43/05*, Prok. i Pr. 2011/2; M. Filar, *Ochrona jednostki w nowym Kodeksie karnym*, PiP 1998/9–10; M. Filar, *Odpowiedzialność karna za nieuzasadnione zarzuty wobec lekarza lub zakładu opieki zdrowotnej*, PiM 2006/2; M. Filar, *Pokrzywdzony (ofiara przestępstwa) w polskim prawie karnym materialnym*, CzPKiNP 2002/2; M. Flemming, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, J. Wojciechowski, A. Wąsek, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117–221*, red. A. Wąsek, t. 1, Warszawa 2005; T. Fotta, A. Mucha, *Zniesławienie i znieważenie w Internecie*, Prok. i Pr. 2006/11; A. Gaberle, *Kontrowersje wokół art. 212 k.k. Podsumowanie debaty* [w:] *Prawnokarne granice dopuszczalnego pomawiania*, Materiały Zjazdu Katedr Prawa Karnego (Gniezno, 26–29.09.2006 r.), red. A.J. Szwarz, Poznań 2008; A. Gaberle, *Kwalifikowana postać przestępstwa zniesławienia a Prawo prasowe*, PiP 2007/11; L. Gardocki, *Dowód prawdy czy dowód nieprawdy*, NP 1975/12; L. Gardocki, *Europejskie standardy wolności wypowiedzi a polskie prawo karne*, PiP 1993/3; L. Gardocki, *Glosa do wyroku SN z 13.12.1994 r., WR 207/94*, PiP 1996/1; L. Gardocki, *Osoba publiczna musi mieć twardszą skórę*, „Rzeczpospolita” z 19.08.1999 r.; L. Gardocki, *Prawo karne*,

Warszawa 2015; L. Gardocki, *Zniesławienie*, Pal. 1994/3–4; L. Garlicki, *Wolność wypowiedzi dziennikarza – przywileje i odpowiedzialność*, EPS 2010/1; Z. Gostyński, *Glosa do uchwały SN z 17.04.1997 r.*, I KZP 5/97, OSP 1997/11; R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007; O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 2, Art. 117–363, Gdańsk 2005; B. Gronowska, *Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z dnia 21 stycznia 1999 r. w sprawie Janowski przeciwko Polsce*, sygn. 25716/94 (dot. granic swobody wypowiedzi w kontekście prawa karnego), Prok. i Pr. 2000/1; S. Hoc, *Glosa do postanowienia SN z 2.09.2003 r.*, IV KK 197/03, WPP 2005/1; S. Hoc, *Ochrona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w nowym kodeksie karnym*, RPEiS 2000/1; P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej. Przegląd problematyki. Orzecznictwo (SN 1918–2000)*. Piśmiennictwo, Kraków 2002; M. Hłowiecki, *Pomawianie i swoboda dziennikarska* [w:] *Prawnokarne granice dopuszczalnego pomawiania*, Materiały Zjazdu Katedr Prawa Karnego (Gniezno, 26–29.09.2006 r.), red. A.J. Szwarc, Poznań 2008; A. Jaskuła, *Uregulowanie błędu co do znamion typu czynu zabronionego w prawie karnym Polski i wybranych krajów europejskich*, CzPKiNP 1999/2; L. Jaworski, *Dziennikarski obowiązek zachowania szczególnej staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych*, St. Iur. 2014, t. LIX; P. Józwiak, *Prawnokarna ochrona czci a postulaty uchylenia bądź rewizji art. 212 kodeksu karnego*, RPEiS 2009/3; I.C. Kamiński, *Swoboda wypowiedzi w orzeczeniach Europejskiego Trybunału w Strasburgu*, Kraków 2006; A. Karpowicz, *Wolność słowa a odpowiedzialność*, Pal. 1993/12; C. Kąkol, *Glosa do postanowienia SN z 29.06.2010 r.*, I KZP 7/10, LEX 2011; M. Kornak, *Glosa do postanowienia SN z 29.06.2010 r.*, I KZP 7/10, LEX 2010; W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność sędziego za sformułowania zawarte w uzasadnieniu orzeczenia* [w:] *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2013; P. Kozłowska-Kalisz, *Typy zmodyfikowane przestępstw przeciwko czci i nietykalności cielesnej (zarys problematyki)* [w:] *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2013; P. Kruszyński, *Materiałny ciężar dowodu w procesach karnych o zniesławienie i oszczerstwo*, PiP 1980/8; M. Kucharczyk, *Falszywe oskarżenie a granice prawa do obrony*, M. Praw. 2007/14; M. Kucharczyk, *Pomówienie jako szczególny rodzaj „wyjaśnień” oskarżonego*, PS 2005/4; M. Kučka, K. Pałka, *Glosa do wyroku TK z 30.10.2006 r.*, P 10/06, CzPKiNP 2007/2; M. Kučka, K. Pałka, *Glosa do wyroku TK z 12.05.2008 r.*, SK 43/05, Prz. Sejm. 2009/5; J. Kulesza, *Glosa do postanowienia SN z 29.06.2010 r.*, I KZP 7/10, Prok. i Pr. 2011/6; W. Kulesza, *Odpowiedzialność karna za zniesławienie i obrazę w polskim prawie karnym* [w:] *Prawnokarne granice dopuszczalnego pomawiania*, Materiały Zjazdu Katedr Prawa Karnego (Gniezno, 26–29.09.2006 r.), red. A.J. Szwarc, Poznań 2008; W. Kulesza, *Prawnokarna ochrona dobrego imienia osób pełniących funkcje publiczne w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2008 r. i nowelizacji kodeksu karnego z dnia 5 listopada 2009 r.* [w:] *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi*, red. V. Konarska-Wrzosek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa 2010; W. Kulesza, *Prawnokarna ochrona dobrego imienia osób uczestniczących w życiu publicznym* [w:] *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci profesora Mariana Cieślaka*, red. S. Waltoś, Kraków 1993; W. Kulesza, *Zniesławienie i zniewaga. Ochrona czci i godności osobistej człowieka w polskim prawie karnym – zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1984; M. Kulik, *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej w wybranych państwach europejskich* [w:] *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2013; B. Kunicka-Michalska, *Prawo oskarżonego do obrony a fałszywe oskarżenie*, Pal. 1968/6; B. Kunicka-Michalska, J. Wojciechowska, *Przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności oraz czci i nietykalności cielesnej*, Warszawa 2001; A. Kustra, *Glosa do wyroku TK z 30.10.2006 r.*, P 10/06, PiP 2007/5; I. Lewandowska-Malec, *Wolność słowa a godność człowieka* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 1, Warszawa 2012; K. Liżyńska, *Rozkład materialnego ciężaru dowodu w sprawach o zniesławienie*, NKPK 2014, t. XXXII; E. Łętowska, *Ujęcie karalności zniewagi: przykład niespójności aksjologicznej z konstytucyjną ochroną wypowiedzi medialnej* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 1, Warszawa 2012; M. Łukasiewicz, A. Ostapa, *Nawiązka w kodeksie karnym – niektóre zagadnienia*, Prok. i Pr. 2001/7–8; M. Malicka-Buras, *Krytyka – bez inwektywy i pomówień*, Jur. 2007/5; M. Malicka-Buras, *Prawnokarna ochrona czci w polskim k.k.*, Jur. 2007/6; J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1938; A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010; B. Michalski, *Ochrona praw osobistych a wolność krytyki*, Jur. 1996/1; A. Michór, *Uprawnienie strony i uczestnika postępowania cywilnego do obrony swoich praw a regulacja art. 212 k.k. i art. 213 k.k.*, NKPK 2008, t. XXIII; A. Młynarska-Sobaczewska, *Nieprawda a bezprawność. Wybrane zagadnienia z praktyki określania granic wolności prasy*, Prz. Sejm. 2008/2; W. Mojski, *Ochrona wolności wypowiedzi w świetle Uwag Ogólnych nr 34 Komitetu Praw Człowieka ONZ*, St. Iur. Lublin. 2014/22; M. Mozgawa, *Odpowiedzialność karna za przestępstwo naruszenia nietykalności cielesnej*, Lublin 1991; M. Mozgawa, *Prowokacja i retorsja* [w:] *Wybrane problemy teorii państwa*

i prawa, Lublin 1986; M. Mozgawa, *Przepęstwo naruszenia nietykalności cielesnej w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego*, NP 1983/5; M. Mozgawa, *Ustawowe znamiona czynu zabronionego określonego w art. 182 § 1 k.k. (naruszenie nietykalności cielesnej)*, NP 1987/11–12; M. Mozgawa, *Uwagi na temat przepęstwa naruszenia nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.)* [w:] *Przepęstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2013; *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1997; A. Nowicka, *Pomawianie a cywilnoprawna ochrona dóbr osobistych* [w:] *Prawnokarne granice dopuszczalnego pomawiania*, Materiały Zjazdu Katedr Prawa Karnego (Gniezno, 26–29.09.2006 r.), red. A.J. Szwarc, Poznań 2008; M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Krótki komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Kraków 2002; J. Parzyński, *Refleksje prawne z za kulis krytyki artystycznej*, Pal. 1986/5–6; J. Piórkowska-Flieger, *Odpowiedzialność karna za przepęstwo zniesławienia (art. 212 k.k.)* [w:] *Przepęstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2013; J. Potulski, *Wolność słowa w Internecie*, GSP 2009/2; J. Raglewski, *Glosa do postanowienia SN z 7.05.2008 r., III KK 234/07, LEX 2008*; J. Raglewski, *Glosa do wyroku TK z 12.05.2008 r., SK 43/05, LEX 2008*; J. Raglewski, *Wybrane zagadnienia prawnokarnej ochrony czci w Kodeksie karnym z 1997 r.*, CzPKiNP 2003/2; H. Rajzman, *Przegląd orzecznictwa*, NP 1971/3; J. Rupa, *Zniesławienie a dozwolona krytyka dziennikarska*, Prok. i Pr. 2008/11; J. Satko, *Glosa do wyroku SN z 13.12.1994 r., WR 207/94, Pal. 1996/5–6*; J. Sieńczyło-Chlabicz, *Dozwolona krytyka prasowa osób pełniących funkcje publiczne w orzecznictwie ETPCz*, EPS 2007/4; J. Sieńczyło-Chlabicz, *Granice dozwolonej krytyki działalności osób pełniących funkcje publiczne*, PiP 2006/6; J. Skrzydło, *Wolność słowa a ochrona prywatności osób powszechnie znanych w orzecznictwie ETPCz*, EPS 2009/7; J. Sobczak, *Moment zniesławienia prasowego* [w:] *Czas i jego znaczenie w prawie karnym*, red. J. Warylewski, Gdańsk 2010; M. Sosnowska, *Uwagi o kwalifikowanym typie przepęstwa zniesławienia*, NKPK 2002, t. XI; M. Sosnowska, *Uwagi o relacji między znieważeniem z art. 216 § 1 a innymi postaciami znieważenia w kodeksie karnym*, NKPK 2004, t. XV; M. Sosnowska, *Uwagi o zmianach w regulacji przepęstwa zniesławienia w polskich kodeksach karnych*, NKPK 2003, t. XIII; B.J. Stefańska, *Skutki zatarcia skazania*, Prok. i Pr. 2007/10; R.A. Stefański, *Zniewaga: pojęcie i kryteria* [w:] *Przepęstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2013; W. Szkotnicki, *Przepęstwo zniesławienia i próby nowej jego prawnej regulacji*, PS 1995/5; M. Surkont, *Cześć i godność osobista jako przedmioty ochrony prawnokarnej*, NP 1980/4; M. Surkont, *Glosa do uchwały SN z 17.04.1997 r., I KZP 5/97, PS 1997/10*; M. Surkont, *Podmioty karnej ochrony czci i godności osobistej*, Pal. 1979/1; M. Surkont, *Problem skutkowego charakteru zniesławienia i znieważenia*, Pal. 1978/4; M. Surkont, *W sprawie reformy przepisów dotyczących ochrony czci i godności osobistej*, PS 1994/6; M. Surkont, *Z zagadnień karnej ochrony czci*, NP 1977/9; M. Surkont, *Zniesławienie a przepęstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości*, NP 1982/9–10; M. Surkont, *Zniesławienie i znieważenie w polskim prawie karnym*, Gdańsk 1982; M. Surkont, *Znieważenie z art. 181 k.k. a inne postacie zniewagi*, NP 1981/2 A. Tobis, *Prawnokarna ochrona czci w życiu politycznym RFN*, PiP 1994/4; L. Tyszkiewicz, *Rzut oka na niektóre aktualne problemy prawa karnego, polityki kryminalnej i kryminologii* [w:] *Zagadnienia współczesnej polityki kryminalnej*, red. T. Dukiet-Nagórska, Bielsko-Biała 2006; S. Waltoś, *Prawo do tajemnicy dziennikarskiej a dowód prawdy na tle europejskich standardów ochrony praw człowieka*, PiP 1996/4–5; J. Warylewski, *Molestowanie w miejscu pracy*, PiP 1999/3; J. Warylewski, *Prawnokarne uwarunkowania wolności w zakresie ekspresji seksualnej oraz twórczości (m.in. artystycznej, naukowej i dziennikarskiej)* [w:] *Prawnokarne aspekty wolności*, red. M. Mozgawa, Kraków 2006; J. Waszczyński, *Zniesławienie i oszczerstwo, zniewaga, naruszenie nietykalności cielesnej* [w:] *System prawa karnego. O przepęstwach w szczególności*, red. I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński, t. 4, Ossolineum 1989; K. Wielichowska-Opalska, *W obronie art. 212 k.k., czyli jak przekonać korzystających z prawa do krytyki, że nie grozi im odpowiedzialność karna za zniesławienie* [w:] *Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacja*, red. W. Cieślak, S. Steinborn, Warszawa 2013; M. Wild, *Glosa do wyroku TK z 30.10.2006 r., P 10/06, Prz. Leg. 2007/1*; J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 2000; W. Zalewski, *Glosa do postanowienia SN z 7.02.2007 r., III KK 243/06, GSP PO 2008/2*; W. Zalewski, *Wylączenie bezprawności zniesławienia: argumentum relata refero, czy kontratyp cytatu?*, GSP 2008/2; I. Zgoliński, *Zniesławienie w polskim prawie karnym. Zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 2013; E. Zielińska, *Przeciwdziałanie dyskryminacji z powodu orientacji seksualnej w świetle prawa polskiego oraz standardów europejskich*, red. K. Śmiszek, Warszawa 2006; H. Zięba-Załucka, *Granice (nie tylko konstytucyjne) krytyki osób sprawujących funkcje publiczne*, PS 2005/7–8; A. Zoll, *Ochrona prywatności w prawie karnym*, CzPKiNP 2000/1; A. Zoll, *Prawo do krytyki a ochrona dóbr osobistych w prawie karnym* [w:] *Konstytucja – ustroj, system finansowy państwa. Księga pamiątkowa ku czci prof. Natalii Gajl*, Warszawa 1999; A. Zoll, *Z problematyki odpowiedzialności karnej za pomówienie*, Pal. 1974/5; A. Żurakowska, *Zasadność utrzymania art. 212 kodeksu karnego*, PiP 2015/9.

Uwagi wprowadzające

1. Z tytułu rozdziału XXVII obowiązującego Kodeksu karnego z 1997 r. wynika, że przestępstwa w nim stypizowane godzą w **dwojakiego rodzaju dobra prawne – cześć oraz nieetykalność cielesną**. Należą one do kategorii **dóbr osobistych**, ściśle powiązanych z problematyką ochrony godności człowieka. Stosownie do brzmienia art. 30 Konstytucji RP: „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”. Jak trafnie zauważa się: „Godność osobista przysługuje każdej osobie i podlega ochronie prawnej niezależnie od tego, w jaki sposób kształtuje się obraz danej osoby w opinii innych. O przyznaniu takiej ochrony rozstrzyga z normatywnego punktu widzenia – uznanie podmiotowości każdego człowieka, z aksjologicznego zaś punktu widzenia – fundamentalny postulat szanowania w każdym człowieku jego osoby ludzkiej. Również osobom, które dopuszczają się naruszenia porządku prawnego i moralnego, przysługuje ochrona w razie bezprawnej ingerencji w ich godność osobistą” (wyrok SA w Krakowie z 21.03.1995 r., I ACr 113/95 – zob. B. Kunicka-Michalska [w:] B. Kunicka-Michalska, J. Wojciechowska, *Przestępstwa...*, s. 308). Przepisy polskiej ustawy zasadniczej z 1997 r. gwarantują konstytucyjną ochronę czci i nieetykalności osobistej. Jak stanowi art. 47 Konstytucji RP: „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”. Z kolei art. 41 tego aktu prawnego gwarantuje każdemu nieetykalność osobistą.
2. W polskim systemie prawnym zapewnienie każdemu człowiekowi ochrony czci i nieetykalności cielesnej **nie stanowi wyłącznie domeny regulacji prawnokarnych**. Również bowiem m.in. prawo cywilne odnosi się do tej problematyki w ramach cywilnoprawnej ochrony dóbr osobistych osób fizycznych (art. 23 i 24 k.c.) i osób prawnych (art. 43 k.c.).
3. W komentowanym rozdziale kodyfikacji karnej z 1997 r. opisane zostały znamiona **trzech rodzajowych typów czynów zabronionych**. Są to: **zniesławienie** (art. 212, 213 § 1), **zniewaga** (art. 216) oraz **naruszenie nieetykalności cielesnej** (art. 217, 217a). Ponadto zawiera on regulację **tzw. kontratypu dozwolonej krytyki** (art. 213 § 2), **ustawową formułę** akcentującą niezależność odpowiedzialności karnej za zniewagę mimo braku odpowiedzialności za przestępstwo zniesławienia (art. 214). Wreszcie art. 215 dotyczy orzeczenia przez sąd **podania wyroku skazującego do publicznej wiadomości**. Odnotujmy, że w Kodeksie karnym z 1932 r. rozdział XXXVIII (art. 255–256), zatytułowany „Zniewagi”, obejmował przestępstwa zniesławienia i zniewagi. Z kolei znamiona przestępstwa naruszenia nieetykalności cielesnej określał art. 239, znajdujący się w rozdziale „Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu”. Już jednak twórcy kodyfikacji karnej z 1969 r. wprowadzili w tym zakresie zmianę, włączając czyn karalny polegający na naruszeniu nieetykalności cielesnej do rozdziału XXIV grupującego „Przestępstwa przeciwko czci i nieetykalności cielesnej”. Takie rozwiązanie legislacyjne – wskazujące,

że w wypadku naruszenia nietykalności cielesnej nie mamy do czynienia z zamachem na życie bądź zdrowie osoby pokrzywdzonej – zostało przyjęte również w obecnym Kodeksie karnym. W piśmiennictwie nie zabrakło jednak także wypowiedzi negującej zasadność takiego zabiegu ustawodawczego (M. Surkont, *W sprawie...*, s. 56–61).

4. Prawnokarną ochronę czci i nietykalności cielesnej zapewniają nie tylko regulacje zawarte w przepisach art. 212–217a. Wymienione dobra prawne stanowią bowiem również przedmiot ochrony innych przestępstw, stypizowanych przykładowo m.in. w art. 135 § 2, art. 222, 226, 257 (zob. tezy do tych artykułów).
5. Wspólnym dla wszystkich czynów zabronionych opisanych normatywnie w komentowanym rozdziale kodyfikacji karnej z 1997 r. przedmiotem ochrony (**rodzajowym dobrem chronionym prawem**) jest wynikający z godności człowieka **szacunek wymagany wobec każdej jednostki ludzkiej** z tej tylko racji, że nią jest. Mamy w tym przypadku do czynienia z **kategorią normatywną** niezależną od tego, czy dana osoba w rzeczywistości cieszy się takim przymiotem w społeczeństwie (A. Zoll [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Zoll, s. 640). W istotnym stopniu rzutuje ona na życie osobiste, zawodowe oraz społeczne każdego człowieka (M. Surkont, *Cześć...*, s. 48). Ustawodawca spenalizował naruszenie nietykalności cielesnej w rozdziale XXVII Kodeksu karnego, uznając, że zamach na integralność cielesną zbliżony jest do zamachów na cześć jednostki ludzkiej, nie chodzi zaś o czyny stwarzające zagrożenie dla zdrowia osób nimi pokrzywdzonych (O. Górniok [w:] O. Górniok [i in.], *Kodeks karny...*, s. 247).
6. Na gruncie polskiego ustawodawstwa próżno by szukać jurydycznej definicji pojęcia **czci**. W rozumieniu słownikowym oznacza ono „szacunek, poważanie, honor, dobre imię” (*Słownik 100 tysięcy potrzebnych słów*, red. J. Bralczyk, Warszawa 2005, s. 103). W piśmiennictwie wskazuje się, że mamy w tym przypadku do czynienia z **kategorią normatywną**, odnoszącą się do przysługującego każdemu człowiekowi **domniemania jego uczciwości, zgodności postępowania wobec innych osób z przyjętymi normami współżycia społecznego, a także posiadania kwalifikacji wymaganych od osób wykonujących określony zawód, piastujących określone stanowisko itp.** (W. Kulesza, *Zniesławienie...*, s. 35–36; G. Artymiak, *Niektóre...*, s. 41–43). Pojęcie czci nie jest raz na zawsze zdefiniowane. Na jego kształtowanie oddziałują w istotnym stopniu nie tylko normy prawne, lecz przede wszystkim normy obyczajowe przyjęte w danej społeczności odnośnie do akceptowanych w niej zachowań (M. Surkont, *Cześć...*, s. 49; J. Wojciechowski [w:] *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 1076). Tego rodzaju właściwość prezentowanej kategorii typów czynów zabronionych powoduje, że aplikacja w praktyce przepisów, w których zostały normatywnie opisane, związana jest z wieloma trudnościami. Wpływa na to przede wszystkim nieostrość znamion poszczególnych typów czynów karalnych, wynikająca z konieczności relatywizowania czynów sprawców do ocen społecznych, które wykazują zróżnicowanie w rozmaitych środowiskach oraz zmienność z upływem

czasu. Legislador musi mieć również na względzie istniejącą konieczność wyważenia skonfliktowanych ze sobą interesów, tak aby nie doszło do naruszenia zasady wolności słowa i prawa do krytyki (P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa...*, s. 15–16).

7. W literaturze wskazuje się, że w pojęciu czci, jako przedmiotu ochrony prawnokarnej na gruncie regulacji z art. 212–216, koegzystują ze sobą **dwa czynniki – obiektywny oraz subiektywny**. W przypadku pierwszego (tzw. **cześć zewnętrzną**) chodzi o pozytywne wyobrażenie o walorach konkretnego podmiotu, jakie przydawane jest mu w oparciu o kryteria społeczne, przez środowisko (otoczenie), w którym funkcjonuje. W tym znaczeniu cześć utożsamiana jest z dobrym imieniem, jakim cieszy się jednostka w społeczeństwie. Z kolei **tzw. cześć wewnętrzną** (godność osobista) odnosi się do wewnętrznego przekonania, jakie człowiek ma sam o własnej osobie. Chodzi zatem o poczucie własnej wartości, jakie posiada każda osoba z racji swego człowieczeństwa. Przyjmuje się, że przedmiotem ochrony prawnokarnej przestępstwa zniesławienia jest tzw. cześć zewnętrzną, z kolei godność osobista stanowi przedmiot ochrony przestępstwa zniewagi (M. Surkont, *Cześć...*, s. 51; B. Kunicka-Michalska [w:] B. Kunicka-Michalska, J. Wojciechowska, *Przestępstwa...*, s. 245–246; O. Górniok [w:] O. Górniok [i in.], *Kodeks karny...*, s. 243–244). Zasadność istnienia prezentowanej klasyfikacji spotkała się w piśmiennictwie z negatywną oceną (zob. m.in. W. Kulesza, *Zniesławienie...*, s. 36). W opinii A. Zolla (*Kodeks karny...*, red. A. Zoll, s. 664): „Podział ten w zbyt silnym stopniu subiektywizuje pojęcie godności ludzkiej, uzależniając ją od poczucia własnej wartości przez daną jednostkę. Godność jest kategorią zobiektywizowaną, intensywność jej ochrony zależy od rozwoju cywilizacyjnego i materialnego społeczeństwa”. Trudno zaakceptować stwierdzenie, że penalizacja zachowań o charakterze znieważającym służy jedynie zagwarantowaniu prawnokarnej ochrony poczucia własnej wartości człowieka. Bez wątpienia istotne znaczenie ma bowiem również w tym przypadku ochrona pozytywnego wyobrażenia o danej osobie w środowisku, w którym jednostka ta funkcjonuje. Chodzi zatem w prezentowanej kwestii raczej o rozłożenie akcentów. Godność osoby ludzkiej związana jest bowiem zarówno z poczuciem własnej wartości, jak i oczekiwaniem szacunku ze strony innych osób.
8. Analiza istniejących w kodyfikacji karnej z 1997 r. rozwiązań legislacyjnych wskazuje, że w porównaniu z regulacją z roku 1969 prawnokarne ochrona czci uległa istotnemu wzmocnieniu (*Uzasadnienie rządowego projektu Kodeksu karnego* [w:] *Nowe kodeksy...*, s. 197). Przekonuje o tym w szczególności **zmiana modelu ustawowego kontratywu prawa do krytyki**, sprowadzająca się do znacznie węższego jego ujęcia (zob. tezy do art. 213 § 2), a także **wprowadzenie kwalifikowanych typów zniesławienia (art. 212 § 2) i zniewagi (art. 216 § 2), w których okolicznością uzasadniającą surowszą odpowiedzialność karną sprawcy jest popełnienie wymienionych czynów karalnych za pomocą środków masowego komunikowania**. Należy ocenić to jako właściwą tendencję. Konstrukcje prawnokarne funkcjonujące w Kodeksie karnym z 1969 r. były tak

Komentarz do Kodeksu karnego pod redakcją prof. Andrzeja Zolla i prof. Włodzimierza Wróbla zdążył już na stałe wpisać się do kanonów literatury karnistycznej. Prawnicy cenią go za kompleksowość i nowatorskie podejście do złożonej problematyki materialnego prawa karnego i jego interpretacji w zmieniającej się rzeczywistości. Pierwszy tom komentarza obejmuje część ogólną Kodeksu. Tom drugi zawiera skomentowane przepisy art. 117–277d. Tom trzeci oprócz dalszego ciągu komentarza do części szczególnej zawiera gruntownie skomentowaną część wojskową Kodeksu karnego.

W obecnym wydaniu uwzględniono najnowsze nowelizacje Kodeksu karnego, w tym:

- dotyczącą nowego przestępstwa znęcania się nad osobą nieporadną ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny;
- wprowadzającą wyższą odpowiedzialność za porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej;
- dotyczącą zaostrzenia odpowiedzialności za uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego;
- wprowadzające nowy typ czynu zabronionego w postaci ucieczki przed pościgiem oraz
- podnoszące odpowiedzialność karną za przestępstwa drogowe.

W najnowszym wydaniu komentarza poszerzono również grono autorów, a także ze względów praktycznych tom drugi podzielono na dwie części (cz. 1 art. 117–211a, cz. 2 art. 212–277d).

Autorami komentarza są przede wszystkim pracownicy Katedry Prawa Karnego UJ oraz Katedry Prawa Karnego UKSW. To nie tylko wybitni specjaliści w swojej dziedzinie, lecz także praktycy: sędziowie, adwokaci, eksperci pracujący w minionych latach w Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, Trybunale Konstytucyjnym, Biurze Analiz Sejmowych, Biurze Studiów i Analiz SN, wykładowcy Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Wielu ma bogate doświadczenie eksperckie w działalności legislacyjnej.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

